

Didàctica de la llengua escrita i la literatura en educació infantil 2015/2016

Codi: 103680

Crèdits: 7

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500797 Educació Infantil	OB	3	1

Professor de contacte

Nom: Maria Neus Real Mercadal

Correu electrònic: Neus.Real@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Altres indicacions sobre les llengües

Llengua vehicular de l'assignatura

Equip docent

Maria Rosa Gil Juan

Cristina Correro Iglesias

Nayme Daniela Salas

Maria Neus Real Mercadal

Prerequisits

L'alumne/a, com a futur mestre/a d'educació infantil, ha de tenir un bon domini oral i escrit de la llengua catalana i de la llengua castellana (nivell C1 del marc europeu comú de referència).

És imprescindible haver fet anteriorment i tenir aprovada l'assignatura de segon curs *Didàctica de la llengua a l'Educació Infantil*.

Objectius

L'assignatura se centra bàsicament en els àmbits següents:

- a) el coneixement de les característiques de la llengua escrita i de les activitats de llegir i escriure;
- b) els processos d'aprenentatge de l'infant i, específicament, els que fan referència a la lectura i l'escriptura;
- c) els coneixements amb relació a l'ensenyament i l'aprenentatge del llenguatge escrit i els aspectes metodològics del treball a l'aula;
- d) les diferents finalitats de l'educació literària en aquestes edats, amb especial atenció al context d'immersió lingüística a l'escola;
- e) les característiques dels diferents tipus de llibres i literatura per a infants en els diferents formats i suports impresos i en pantalla;
- f) els criteris de valoració i selecció escolar dels llibres infantils segons els objectius educatius i la manera d'utilitzar-los en la interacció amb els infants a l'aula.

En finalitzar l'assignatura, l'alumnat haurà de:

- Haver integrat sabers (lingüístics, psicolingüístics, sociolingüístics i didàctics) relacionats amb els processos d'adquisició, ensenyament i aprenentatge de la llengua escrita.

- Conèixer els continguts referits a l'ensenyament i l'aprenentatge inicial de la llengua escrita i els processos d'aprenentatge en els infants.
- Reconèixer i identificar el paper crucial del llenguatge escrit en els diferents àmbits de l'ensenyament i l'aprenentatge escolar.
- Conèixer les finalitats de l'educació literària i les característiques dels llibres infantils.
- Haver integrat els criteris de valoració i selecció escolar d'aquests darrers mitjançant el disseny d'una biblioteca d'aula.
- Haver preparat una proposta de mobilització d'aquesta biblioteca (una programació didàctica centrada en els aprenentatges literaris) i haver-ne assajat alguna/es activitat/s.

Competències

- Adquirir formació literària i en especial conèixer la literatura infantil.
- Afavorir les capacitats de parla i d'escriptura.
- Comprendre el pas de l'oralitat a l'escriptura i conèixer els diferents registres i usos de la llengua.
- Conèixer el currículum de llengua i lectoescriptura d'aquesta etapa així com les teories sobre l'adquisició i desenvolupament dels aprenentatges corresponents.
- Conèixer el procés d'aprenentatge de la lectura i l'escriptura. Afrontar situacions d'aprenentatge de llengües en contextos multilingües.
- Conèixer i dominar tècniques d'expressió oral i escrita.
- Conèixer i utilitzar adequadament recursos per a l'animació a la lectura i a l'escriptura.
- Conèixer la tradició oral i el folklore.
- Demostrar que coneix i comprèn els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de l'Educació Infantil
- Demostrar que coneix l'evolució de les implicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació i, en particular, de la televisió en la primera infància.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crític i saber comunicar-se de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Expressar-se adequadament oralment i per escrit i dominar l'ús de diferents tècniques d'expressió.
- Expressar-se i utilitzar amb finalitats educatives altres llenguatges: corporal, musical, audiovisual.
- Gestionar la informació relativa a l'àmbit professional per a la presa de decisions.
- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.
- Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a necessària anticipació a l'acció.

Resultats d'aprenentatge

1. Adequar l'ús de la llengua als contextos socials i a les situacions comunicatives pròpies de l'àmbit professional.
2. Adquirir un coneixement aprofundit de les dimensions socials i cognitives del llenguatge escrit i de les distintes dinàmiques de l'oralitat.
3. Analitzar situacions d'aprenentatge de la llengua escrita. Analitzar i argumentar l'ús adequat o no del llenguatge escrit, del verbal oral i del no verbal.
4. Aplicar els coneixements adquirits a la selecció, lectura i interpretació de textos literaris.
5. Conèixer els diferents registres i usos de la llengua escrita i reconèixer, en les produccions infantils escrites, el pas de l'oralitat a l'escriptura.
6. Conèixer i saber utilitzar els principals recursos i eines de consulta de la llengua.
7. Conèixer i saber utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i les tecnologies per a l'aprenentatge i el coneixement (TAC) relacionades amb l'ús de la llengua oral a l'escola.
8. Conèixer i valorar el programari educatiu i espais web adients per a l'ensenyament i l'aprenentatge de la literatura en educació infantil.

9. Conèixer i valorar les característiques dels productes literaris audiovisuals i digitals per a primers lectors.
10. Conèixer la literatura de tradició oral i el folklore i valorar-los amb criteris literaris i educatius.
11. Conèixer la literatura infantil per a primers lectors i tenir criteris adequats de selecció escolar a partir de les seves característiques formals i literàries.
12. Conèixer recursos per a l'animació a la lectura i l'escriptura i valorar-los per la seva aportació a l'educació literària.
13. Demostrar que coneix l'evolució de les implicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació i, en particular, de la televisió en la primera infància.
14. Dominar els registres formals i col·loquials propis de l'àmbit professional en els usos orals i escrits de les llengües catalana i castellana.
15. Dominar l'ús de diferents tècniques d'expressió i expressar-se adequadament oralment i per escrit en situacions pròpies de l'àmbit professional.
16. Explicitar oralment i per escrit els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de la llengua oral a l'educació infantil
17. Expressar-se i saber usar amb finalitats educatives diferents llenguatges: corporal, musical, audiovisual.
18. Haver adquirit els coneixements relatius al currículum de llengua escrita d'aquesta etapa així com de les teories sobre l'adquisició i desenvolupament dels aprenentatges que s'hi relacionen.
19. Haver adquirit formació literària i en especial conèixer la literatura infantil.
20. Haver integrat una actitud de respecte al mitjà (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques sostenibles.
21. Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a necessària anticipació a l'acció.
22. Reconèixer les tècniques literàries pròpies de la narració i de la poesia.
23. Reconèixer, saber analitzar i produir amb suficient fonament teòric i argumental els gèneres discursius propis de l'àmbit acadèmic i professional.
24. Saber analitzar i gestionar la informació relativa a l'àmbit professional per a la presa de decisions.
25. Saber fer ús de la tradició oral i el folklore també en els processos d'adquisició de llenguatge escrit.
26. Saber utilitzar els diferents registres i usos de la llengua oral catalana.
27. Saber utilitzar la literatura infantil en relació a l'aprenentatge de la llengua oral, el primer aprenentatge de la llengua escrita i l'educació literària amb dispositius adequats als seus objectius.
28. Seleccionar de manera crítica la informació, les eines de consulta i els recursos que proporcionen les plataformes virtuals.
29. Tenir els coneixements i saber utilitzar les estratègies metodològiques que faciliten i estimulen el desenvolupament de les capacitats de infants relacionades amb l'adquisició del llenguatge escrit.
30. Usar les plataformes virtuals com una eina de treball que permeti la comunicació efectiva en català i castellà i el desenvolupament del raonament crític.
31. Utilitzar la interacció verbal a l'aula per promoure un intercanvi d'idees sobre els textos literaris que ensenyi els nens a parlar sobre els llibres i a interpretar-los.

Continguts

APARTAT 1: LLENGUA ESCRITA

Bloc A. L'objecte de coneixement: la llengua escrita.

1. Alfabetització: valor i funcions socials de la llengua escrita a l'actualitat.
2. Les relacions entre la llengua oral i la llengua escrita.
3. Què és escriure? El procés d'escriptura. Activitats cognitives implicades en l'activitat d'escriure.
4. Què és llegir? El procés de lectura: el model interactiu. Estratègies de lectura. Activitats cognitives implicades en l'activitat de llegir.

Bloc B. L'infant que aprèn.

5. L'aprenentatge de la llengua escrita des d'una perspectiva constructivista.
6. Procés d'adquisició de la capacitat de llegir i d'escriure.

Bloc C. El procés d'ensenyament.

7. La funció del mestre / la mestra.
8. La planificació: els objectius, els continguts, les activitats.
9. Aspectes metodològics.
10. L'avaluació.

APARTAT 2: LITERATURA

Bloc D. Llibres i literatura per a infants.

11. Tipologia de la producció de llibres i literatura per a infants no lectors i per a primers lectors. Llibres i literatura impresa, audiovisual i digital.
12. La valoració de la qualitat dels textos en els seus diferents codis i elements. La literatura infantil com a reflex del món, proposta de valors educatius, situació en les tendències artístiques de l'època i situació en la tradició cultural catalana.

Bloc E. La planificació escolar de la literatura a l'etapa infantil.

13. Les funcions de l'educació literària: el desenvolupament lingüístic, cognitiu, emocional i artístic, la socialització cultural, l'accés a l'imaginari col·lectiu i la cohesió social.
14. La planificació de l'educació literària: la biblioteca i l'espai de l'aula, l'oralitat, l'exploració i la lectura autònoma, la lectura compartida i guiada.
15. Els criteris de selecció dels textos literaris segons la qualitat, els objectius educatius i els destinataris.
16. La interacció entre els llibres, l'adult i els infants. Ensenyar a parlar sobre els llibres i a interpretar-los. L'aprenentatge de la lectura i l'escriptura amb textos literaris.
17. La interrelació entre les activitats literàries escolars i familiars.

Metodologia

La metodologia de l'assignatura s'ha planificat sota la premissa que l'alumne/a és protagonista i responsable del procés d'ensenyament aprenentatge, com es mostra en el quadre següent:

Activitat	Hores	Metodologia
Presencial en gran grup	18	

Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques de grup classe. Permet l'exposició dels principals continguts a través d'una part per part dels estudiants.

Desdoblements	35	Espais de treball en grup reduïts (la meitat del gran grup) supervisats pel professorat. Permet s'aprofundeix en els continguts treballats en el gran grup mitjançant anàlisi i activitats diverses.
---------------	----	--

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Desdoblament	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31
Presencial en gran grup	18	0,72	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31
Tipus: Supervisades			
Preparació d'activitats i elaboració de treballs	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31
Tipus: Autònomes			
Hores d'estudi, recerca de materials, lectures, preparació d'activitats i elaboració de treballs	87	3,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31

Avaluació

L'assistència a les classes presencials de l'assignatura és obligatòria: el 80% d'assistència és el mínim per poder tenir dret a l'avaluació; en cas contrari, es considerarà no avaluable. Amb aquesta condició prèvia, l'avaluació de l'assignatura es desdoblarà en els dos grans apartats que la constitueixen formalment (llengua escrita i literatura), i que cal tenir aprovats de manera independent (amb un 5 cadascun) per tal que puguin fer mitjana i derivar en la nota final global. Dins de cada apartat, l'avaluació es durà a terme mitjançant els mecanismes i les activitats que es mostren en la graella següent:

Activitats d'Avaluació

Blocs A-C Examen individual

Blocs A-C. Per poder superar aquesta part de l'assignatura s'ha de tenir almenys un 5 tant de l'examen individual com del treball de curs i de les activitats de desdoblament. Per aprovar l'examen, el treball, les activitats escrites i les activitats orals s'han d'acomplir els criteris generals d'avaluació següents: (1) adquisició mínima de coneixements (nota mínima: 5) sobre cada tema avaluat i aplicació pràctica suficient d'aquest coneixements (nota mínima: 5) en els treballs i les activitats de seminari. Per aprovar aquest bloc també cal demostrar, paral·lelament i en totes i cadascuna de les activitats, una bona competència comunicativa general, tant oralment com per escrit, i un bon domini de la llengua vehicular de l'assignatura (nivell mínim: C1 del marc europeu de referència).

Blocs D-E. Per poder superar aquesta part de l'assignatura s'ha de tenir almenys un 5 tant del treball individual com del treball en grup. Per aprovar el treball en grup i el treball individual d'anàlisi literària (tant en la versió escrita com en l'exposició oral de l'un i de l'altre) s'han d'acomplir els criteris generals d'avaluació següents: (1) adquisició mínima de coneixements (nota mínima: 5) sobre cada tema avaluat i aplicació pràctica suficient d'aquest coneixements (nota mínima: 5) en cadascun dels treballs. Per aprovar aquest bloc també cal demostrar, paral·lelament i en totes i cadascuna de les activitats, una bona competència comunicativa general, tant oralment com per escrit, i un bon domini de la llengua vehicular de l'assignatura (nivell mínim: C1 del marc europeu de referència).

Es considerarà no avaluable l'alumne/a que no dugui a terme el 100% de les activitats de tots dos blocs.

En cas de suspendre'n un, de suspendre'ls tots dos o de no arribar a la nota mínima en alguna de les activitats, l'assignatura es considerarà suspesa. El plagiat (la reproducció no reconeguda de fonts d'informació o bibliogràfiques, en paper o procedents de la xarxa) implica automàticament un 0 com a nota de l'activitat avaluada.

El procediment de revisió de l'examen, els treballs i les activitats consistirà en una tutoria presencial amb la professora responsable del bloc del cas (o de tots dos) en una data que no excedeixi els 10 dies posteriors a la publicació de les qualificacions.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats de seminari (llengua escrita i literatura)	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31
Examen individual de llengua escrita	20%	0	0	1, 2, 3, 5, 6, 7, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30
Treballs de curs en grup (llengua escrita i literatura)	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31

Bibliografia

Bibliografia i altres fonts d'informació

BLOCS A, B i C

AA.VV. (2006). *El primer aprenentatge de la lectura i l'escriptura*. Número monogràfic de la revista *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, núm. 40.

Bigas, M.; Correig, M. (eds.) (2000). *Didáctica del lenguaje en la Educación Infantil*. Madrid: Síntesis.

Carlino, D. (coord.) (1999). *Leer y escribir con sentido: una experiencia constructivista en educación infantil y primaria*. Madrid: Visor.

Diez, C. (2004). *La Escritura colaborativa en educación infantil: estrategias para el trabajo en el aula*. Barcelona: ICE/Horsori.

Diez, A. (1998). *L'aprenentatge de la lectoescriptura des d'una perspectiva constructivista*. Vol. I i II. Barcelona: Graó.

Fons, M. (1999). *Llegir i escriure per viure*. Barcelona: La Galera.

Julià, T. (1995). *Encetar l'escriure. Per un aprenentatge lúdic i funcional de la llengua escrita*. Barcelona: Rosa Sensat.

Nemirovsky, M. (2009). *Experiencias escolares con la lectura y la escritura*. Barcelona: Graó.

Nemirovsky, M. (1999). *Sobre la enseñanza del lenguaje escrito y temas aledaños*. Barcelona: Paidós.

Ribera, P. (2008). *El repte d'ensenyar a escriure*. València: Perifèric Edicions SL.

Teberosky, A. (1992). *Aprendiendo a escribir*. Barcelona: ICE/Horsori.

Tolchinsky, L.; Simó, R. (2001). *Escribir y leer a través del currículum*. Barcelona: ICE-Horsori.

Webs d'interès:

Primer aprenentatge de la llengua escrita:

Teberosky (2011). URL: <http://www.aprendretextos.com>

Julià, T. (2007). *Llegir i escriure. Quina aventura. Literatura infantil i juvenil*. URL: <http://www.xtec.es/~mjulia/projete/>

Mulas, R. M. (2000). *Llegir i escriure, quina aventura!* URL: <http://www.xtec.es/~mmulas/projete/index.htm>

BLOCS D-E

General:

Chambers, A. (2009). *Dime. Los niños, la lectura y la conversación*. México: FCE.

Colomer, T. (2005). *Andar entre libros. La lectura literaria en la escuela*. México: FCE.

Colomer, T. (2010). *Introducción a la literatura infantil y juvenil actual*. Madrid: Síntesis.

Colomer, T. (dir.) (2002). *Siete llaves para valorar las historias infantiles*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.

Molist, P. (2008). *Dins del mirall. La literatura infantil explicada als adults*. Barcelona: Graó.

Teixidor, E. (2007). *La lectura i la vida*. Barcelona: Columna.

Literatura de tradició oral:

Bullich, E.; Maure, M. (1996). *Manual del rondallaire*. Barcelona: La Magrana.

Lluch, G. (ed.) (2000). *De la narrativa oral a la literatura per a infants. Invenció d'una tradició literària*. Alzira: Bromera.

Pelegrin, A. (2004). *La aventura de oír. Cuentos tradicionales y literatura infantil*. Madrid: Anaya.

Llibres per a petits:

Bonnafé, M. (2008). *Los libros, eso es bueno para los bebés*. México: Océano.

Correro, C.; Real, N. (2014). "Literatura infantil digital 0-6. Present i futur". Revista Faristol, número 79. Disponible en línia: http://www.clijcat.cat/faristol/paginas/detall_articulos.php?recordID=294

Correro, C.; Juan, A. (2014). "Entre el juego y la experimentación: libros de artista para primeras edades". Revista Había una Vez, número 18. Disponible en línia: <http://www.revistahabiaunavez.cl/2014/07/entre-el-juego-y-la-experimentacion-libros-de-artista-para-primeras-ed>

Duran, T. (2002). *Leer antes de leer*. Madrid: Anaya.

Teberosky, A. [amb col·laboració de Colomer, T.] (2001). *Proposta constructivista per aprendre a llegir i a escriure*. Barcelona: Vicens Vives.

Història de la LIJ:

Duran, T.; Luna, M. (2002). *Un i un i un... fan cent*. Barcelona: La Galera.

Valriu, C. (2010). *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*. Barcelona: La Galera.

Webs de recursos i centres de documentació

Biblioteca Xavier Benguerel. Centre de Documentació del Llibre infantil. URL: <http://www.bcn.cat/bibxavierbenguerel>

ClijCAT (Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil): <http://www.clijcat.cat/>

Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Centro de Documentación e Investigación. URL: <http://www.fundaciongsr.es>

GRETEL: Pàgina de Literatura infantil de la UAB. URL: <http://www.literatura.gretel.cat>

Musiquetes.cat: recull de cançons infantils tradicionals per escoltar en xarxa, forma part d'un dels projectes de la Bressola de la Catalunya Nord. URL: <http://www.musiquetes.cat/canco/num/16>.

Per a educació infantil amb poemes recitats, escrits i il·lustrats per temes i d'autors molt diversos. URL: <http://www.edu365.cat/infantil/poesia/portada.htm>

Propostes de contes i activitats per a l'escola infantil i primària. URL: <http://www.didacticolite.com/cat/index.php>.

Seminari de bibliografia infantil i juvenil de "Rosa Sensat": llibres recomanats. URL: http://www.xtec.net/epergam/quins/quins.htm?codi=quins_llib

Servicio de Orientación a la Lectura (FGSR): llibres recomanats. URL: www.sol-e.com (ara *Canal Lector*)

Tantàgora: associació de foment d'activitats de literatura oral. URL: <http://www.tantagora.net/doc/home.php?l=ca>

Una mà de contes: contes per veure i escoltar, que es poden triar a partir del tema, l'autor, l'il·lustrador, l'origen geogràfic... URL: <http://www.unamadecontes.cat/>.

XTEC, web del Departament d'Educació. URL: <http://www.xtec.cat/>. En podem destacar l'apartat "Escola oberta", que inclou materials de tot tipus per a totes les assignatures i tots els nivells educatius (<http://www.xtec.cat/escola/index.htm>). A l'apartat de llengua catalana: "Una mà de contes", "Racó de contes", "El pou de la gorja. Revista interactiva de literatura oral", "Els contes d'en Tom i la Laia", etc.